

Usein kysyttyä toimeentulotukilain kokonaisuudistuksesta

Miksi toimeentulotukilakia halutaan uudistaa?

Toimeentulotukilain kokonaisuudistus perustuu pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan, jossa uudistuksen tavoitteeksi on asetettu muutokset, jotka **vahvistavat henkilön itsenäistä selviytymistä, vähentävät pitkäaikaista toimeentulotukiriippuvuutta ja selkiyttävät toimeentulotuen roolia viimesijaisena harkintaa vaativana perusturvaan kuuluvana rahaetuutena.**

Kuinka moni suomalainen saa toimeentulotukea?

Vuonna 2024 toimeentulotukea myönnettiin 256 000 kotitaloudelle ja 377 000 henkilölle. Koko väestöstä tämä oli 7 prosenttia. Vuonna 2023 toimeentulotuen menot olivat yhteensä 804 miljoonaa.

Miten sosiaaliturvaa uudistetaan kokonaisuutena?

Toimeentulotuen kokonaisuudistus on osa [sosiaaliturvauudistusta](#). Sosiaaliturvaa uudistetaan kuluva vaalikauden aikana hallituksen hankkeiden sekä sosiaaliturvakomitean työn kautta. Tavoitteena on sujuvampi, yksinkertaisempi ja työhön kannustavampi sosiaaliturvajärjestelmä. Uudistukseen kuuluu myös mm. yleistuki ja Kelan yhden hakemuksen malli.

Mikä on velvoittavuuden tiivistämisen keskeinen tavoite?

Lakiuudistuksen yhtenä keskeisenä tavoitteena on varmistaa toimeentulotukea työttömyyden johdosta saavien henkilöiden saaminen heille kuuluvien työvoimapalveluiden ja -etuuksien piiriin. Tähän pyritäisiin selkeyttämällä lainsäädäntöä siltä osin, keitä koskee velvollisuus ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi. Nykyiset säädökset jättävät tulkinnanvaraa esimerkiksi osa-aikatyötä tekevien, opintotukietuuksista opiskelevien, kotona lastaan hoitavien sekä kannattamatonta yritystoimintaa harjoittavien osalta. Myös sellaiset henkilöt, jotka eivät ole joko sairauspäivärahalla tai työkyvyttömyysetuuksilla, tulisi nykyistä paremmin saada ilmoittautumaan työvoimapalveluihin kokoaikatyötä hakeviksi työttömiksi työllistymistä edistävien palveluiden sekä palvelutarpeen arvioinnin piiriin. Mikäli henkilöt eivät ilmoittautuisi kokoaikatyötä hakeviksi työnhakijoiksi, heidän perusosaansa voitaisiin alentaa.

Miten muutettaisiin toimeentulotuen hakijan velvollisuutta hakea ensisijaisia etuuksia?

Toimeentulotukilakia muutettaisiin siten, että tuen hakijan tulisi aina ensin hakea muut hänelle mahdolliset niin sanotut ensisijaiset etuudet, kuten työmarkkinatuki, peruspäiväraha tai opintotuki. Mikäli täysi-ikäinen henkilö ei Kansaneläkelaitoksen kehotuksesta huolimatta hakisi muita, hänen elämäntilanteeseensa sopivia ja hänen olosuhteensa huomioiden hänelle todennäköisiä ensisijaisia etuuksia, hänen tukioikeuttaan voitaisiin alentaa.

Miten perusosaa alennettaisiin, jos henkilö ei ilmoittaudu työttömäksi tai hae ensisijaisia etuuksia?

Alentamisprosentiksi ehdotetaan 50 % perusosasta. Perusosaa alennettaisiin kuukausi kerrallaan, kunnes asiakas olisi hakenut hänelle kuuluvat ensisijaiset etuudet tai ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi.

Alentaminen voitaisiin kuitenkin tehdä vain, jos se ei vaarantaisi ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan mukaista välttämätöntä toimeentuloa eikä alentamista voitaisi pitää muutenkaan kohtuuttomana.

Mitä muita muutoksia perusosan alentamiseen tehdään?

Toimeentulotuen perusosa tulisi pääsääntöisesti aina alennettavaksi, mikäli toimeentulotukea saava työtön työnhakija on toiminut työvoimapolitiittisesti moitittavalla tavalla.

Jos henkilö on menetellyt moitittavasti liittyen työttömyysturvalaissa säädettyihin tilanteisiin, hänen toimeentulotuen perusosaansa alennettaisiin ensimmäiseltä alentamiskuukaudelta 20 prosenttia ja sen jälkeen 40 prosenttia.

Perusosan alentamisen kesto riippuisi työttömyysturvan katkeamisen kestosta siten, että työttömyysturvan 7–30 päivän katkos aiheuttaisi toimeentulotuessa kuukauden mittaisen alentamisen. Työttömyysturvan 45 päivän katkos aiheuttaisi perusosan kahden kuukauden alentamisen. Työttömyysturvan toistaiseksi voimassa olemaan asetettu katkos aiheuttaisi lähtökohtaisesti perusosan kuuden kuukauden alentamisen. Jos henkilön työttömyysetuusoikeus palautuisi tai häntä ei olisi enää pidettävä työttömänä ennen kuuden kuukauden määräajan päättymistä, alentaminen kestäisi vähemmän aikaa, kuitenkin vähintään kaksi kuukautta.

Perusosan alentaminen voitaisiin kuitenkin tehdä vain, jos alentaminen ei vaaranna ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan mukaista välttämätöntä toimeentuloa eikä alentamista voida pitää muutenkaan kohtuuttomana.

Ohjataanko asiakasta enää sosiaalihuoltoon perusosan alentamisen yhteydessä?

Perusosan alentamismenettelyä sujuvoitettaisiin siten, että rutiininomainen ohjaus hyvinvointialueelle poistettaisiin laista kokonaan. Mikäli Kansaneläkelaitos (Kela) katsoo tarpeelliseksi tehdä asiakkaan tilanteesta sosiaalihuoltolain mukaisen huoli-ilmoituksen, se voi tehdä sen joko yhteistyössä asiakkaan kanssa tai vaikeimmissa tapauksissa myös ilman asiakkaan suostumusta. Hyvinvointialueilla on vakiintuneet menettelyt huoli-ilmoituksen käsittelyyn.

Kelaa velvoittaa myös vuoden 2025 alusta voimaantullut laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä (381/2023), jonka mukaan Kelan, työvoimaviranomaisen tai hyvinvointialueen on ohjattava työtön monialaiseen palvelutarpeen arviointiin arvioidessaan työttömän työllistymisen edellyttävän monialaisen tuen yhteistoimintamallissa yhteensovittettavien palvelujen yhteensovittamista.

Mistä esitetyistä muutoksista syntyy säästöjä ja kuinka paljon?

Säästöt on eritelty alla olevassa taulukossa. Erityisesti ensisijaisten etuuksien hakemiseen ja työttömäksi ilmoittautumiseen liittyvien muutosten vaikutukset näkyvät isompina säästöinä toimeentulotukimenoissa, mutta koska henkilöt sitä kautta siirtyvät veronalaisia ensisijaisia etuuksia saaviksi, lisää se vastaavasti menoja näiden etuuksien osalta. Veronalaisten etuuksien saamisen lisääntyminen lisää myös verotuloja. Lopputuloksen kannalta olennaista on arvioida lopullista vaikutusta julkiseen talouteen. Kokonaissäästöksi on arvioitu nyt 74 miljoonaa euroa vuoden 2027 tasolla. Vuodelle 2026 tuleva säästö olisi pienempi, 50 miljoonaa euroa. Summa kohdistuisi valtiontalouteen ja kuntien valtionosuuksista tehtäviin vähennyksiin kahden vuoden viiveellä siinä suhteessa, miten kuntien ja valtion kustannusten jaosta jatkossa säädettäisiin.

Taulukko 1: Eri muutosten vaikutukset toimeentulotuen ja työmarkkinatuen kuluihin sekä verotukseen arvioituna miljoonissa euroissa vuoden 2027 tasossa

Muutos	Toimeen- tulotuki	Työmark- kinatuki	Verotus*	Yhteensä
11 § Huomioon otettavat tulot				
Ansiotulovähennyksen poisto	-19	0	0	-19
Avustusten huomioiminen täysimääräisenä	-6	0	0	-6
2 a § Velvollisuus ilmoittautua työnhakijaksi				
Palkansaajana työssä, jossa työtuntimäärä alle 30 tuntia viikossa	-13	21	-4	4
Opiskelee päätoimisesti saamatta opintoetuutta	-13	14	-3	-2
2 b § Velvollisuus hakea ensisijaista etuutta	-67	80	-16	-3
10 § Alennettu perusosa	-42	27	-5	-21
7 b § Terveystuettomenot ja muut menot	vähäinen			
9 § Perusosan suuruus	-28	0	0	-28
Yhteensä	-188	142	-28	-74

Millaisia muita vaikutuksia yllä mainituilla muutoksilla olisi?

Vaikutuksia on arvioitu olevan jonkin verran eri viranomaisten työmääriä lisäävästi. Uudistuksella olisi vaikutuksia Kansaneläkelaitoksen toimintamenoihin, hyvinvointialueiden viranomaisiin sekä työllisyysalueille.

Työllisyysvaikutukset on arvioitu valtionvarainministeriössä. Kokonaisuutena ehdotettujen muutosten arvioidaan vahvistavan työllisyyttä keskipitkällä aikavälillä noin 1200 työllisellä.

Miten tulojen huomioiminen muuttuisi käytännössä?

Palkkatuloista ei tehtäisi enää 150 euron etuoikeutetun tulon vähennystä täysi-ikäisten toimeentulotuen saajien osalta. Tämä vastaa pitkälle niitä muutoksia, joita on tehty muuallakin sosiaaliturvassa, kun ns. suojaosista on luovuttu. Lisäksi vähennettäisiin harkintaa siitä, että joitain pieniä tuloja voitaisiin jättää huomioimatta – esimerkiksi avustukset, lahjat ja veronpalautukset on tähän asti voitu jättää huomioimatta yksinasuvalla 50 euroon ja perheellä 100 euroon asti – jatkossa nämä tulot vähentäisivät maksuun tulevaa toimeentulotukea täysimääräisesti. Muutos kohdistuisi kuitenkin vain täysi-ikäisiin perheenjäseniin. Lasten vähäiset ansiotulot ja lahjat jätettäisiin edelleen huomioimatta tulona toimeentulotuen laskelmassa.

Miten pienituloisissa perheissä elävien lasten oikeudet otetaan huomioon?

Lasten perusosiin ei tehdä leikkauksia lainkaan. Myös yhdessä toisen aikuisen kanssa asuvan ja yksinhuoltajan perusosaan kohdentuu yhden hengen kotitalouksia pienempi leikkaus. Etuoikeutetun tulon poisto ja vähäisten ansiotulojen ja avustusten muuttaminen kokonaan huomioitavaksi tuloksi koskee vain 18-vuotta täyttäneiden perheenjäsenten tuloja. Tämä tarkoittaa sitä, että toimeentulotukea saavassa

perheessä asuvien lasten saamat kesätyötulot tai pienet lahjat voidaan jatkossakin jättää tulona huomioimatta.

Toimeentulotuki on perhekohtainen tukimuoto ja sen määrä perustuu koko perheen tulojen ja menojen erotukseen. Lapsen etua tulee huomioida tässä päätöksenteossa esimerkiksi harkittaessa asumismenojen kohtuullisuutta sekä mahdollista aikuisen perheenjäsenen perusosan alentamisen vaikutusta koko perheen tilanteeseen.

Toimeentulotuen toimeenpanossa arvioidaan säännönmukaisesti tarvetta ohjata perustoimeentulotuen saajia erilaisten palveluiden piiriin. Mikäli käsittelijällä herää huolta perheen tai lapsen pärjäämisestä, hän voi tehdä joko sosiaalihuoltolain mukaisen huoli-ilmoituksen perheen tilanteesta tai vakavammissa tapauksissa myös lastensuojeluilmoituksen hyvinvointialueelle.

Miten tuen myöntäminen terveydenhuoltokuluihin muuttuu?

Toimeentulotuesta saisi edelleenkin maksusitoumuksia lääkkeisiin, mutta kuitenkin jonkin verran rajoitetummin kuin aikaisemmin. Jatkossa maksusitoumuksen saamiseen vaikuttaisi se, onko kyse välttämättömästä terveydenhuollosta. Yleisesti hyväksytyn hoitokäytännön mukaisia kustannusvaikuttavaksi arvioituja lääkkeitä korvattaisiin edelleen toimeentulotuesta. Sen sijaan esimerkiksi rokotushjelmaan kuulumattomia rokotteita tai vitamiinivalmisteita ilman todettua puutostilaa ei toimeentulotuesta enää korvattaisi. Lisäksi uusia tai erityisen kalliita lääkehoitoja, kuten esimerkiksi lihavuuden ja syövän hoitoon tarkoitettuja lääkkeitä, joiden korvattavuutta ei ole arvioitu tai joille korvattavuutta ei ole myönnetty, huomioitaisiin toimeentulotuessa vain tietyin edellytyksin.

Miksi kuntien rahoitusosuutta kasvatetaan, vaikka kunnat eivät vastaa sosiaali- ja terveyspalveluista?

Rahoitusosuuden noston tavoitteena olisi kannustaa kuntia nuorten työllistämiseen mahdollisimman nopeasti, jotta tukikaudet jäisivät mahdollisimman lyhyiksi.

Toimeentulotuen kustannuksista noin puolet kohdistuu asumisen kustannuksiin. Kunta vastaa asuntopolitiikasta ja asukkaidensa mahdollisuuksista löytää kohtuuhintaisia asuntoja. Toimeentulotuen saajissa on paljon työttömiä, joten myös kuntien vastuulla olevilla työvoimapalveluilla voi katsoa olevan iso merkitys toimeentulotukimenojen taittamisessa. Nuoret ovat asiakasryhmänä sellainen, joiden kohdalla asiakkuuksien pitkittyminen tulisi katkaista erityisen tehokkaasti. Heidät tunnetaan usein myös kunnan opetustoimen palveluissa sekä nuorisotyössä. Voisikin sanoa, että kunnalla on nuorten tilanteeseen enemmän mahdollisuuksia vaikuttaa kuin hyvinvointialueella, joiden asiakkuudessa ovat vain ne nuoret, jotka tarvitsevat sosiaali- ja terveyspalveluita.

Rahoitusosuuden nosto korvattaisiin kunnille täysimääräisesti.